

4. Парамонова Л. А. Дошкольное и начальное образование за рубежом: История и современность : учеб. пособие для студентов высш. пед. учеб. заведений / Л. А. Парамонова, Е. О. Протасова. – М. : Академия, 2001. – С. 25–35.
5. Розин В. Курс начальной геометрии Ф. Фребеля / В. Розин // Дошкольное воспитание. – 1971. – № 10. – С. 31–39.
6. Русова С. Ф. Дошкільне виховання / С. Ф. Русова. – Катеринослав, 1918. – 133 с.
7. Усова А. П. Обучение в детском саду / А. П. Усова. – М. : Просвещение, 1981. – 176 с.
8. Ушинський К. Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології / К. Д. Ушинський // Вибр. пед. твори у 2 т.: пер. з рос. / К. Д. Ушинський. – К. : Рад. школа, 1983. – Т. 1. – 488 с.
9. Шабаева М. Ф. История педагогики : учеб. пособие / М. Ф. Шабаева. – М. : Просвещение, 1981. – 240 с.

Анотация**Л.А.Машкина****Историография педагогической системы Фридриха Фребеля**

В статье проанализировано некоторые историографические приобретения относительно педагогической системы Фридриха Фребеля, её основных направлений. Освещены научные источники в контексте основных аспектов фребелевских идей теории и практики дошкольного воспитания. Охарактеризованы труды выдающихся деятелей дошкольного воспитания, раскрывающих содержание его системы, ведущие идеи его детского сада, игры, построения педагогического процесса на игровых принципах, механизмы умственного развития детей. В частности, это работы С.Ф.Русовой, К.Д.Ушинского, О.П.Усовой и др. Освещены также работы А.Парамонова, Д.Николенко, З.Борисовой, где охарактеризованы фребелевские подарки, игры-занятия, процессы социализации детей, учета их особенностей и гуманного отношения к ним.

Ключевые слова: историография исследования педагогических персоналий, педагогическая система Ф.Фребеля, дошкольное воспитание.

Summary**L.A.Mashkina****The Historiography of the Pedagogical System of Friedrich Froebel**

The article analyzes some historiographical acquisitions regarding the educational system of Friedrich Froebel, its major focus. The scientific sources are highlighted in the context of the main aspects of Froebel's ideas of the theory and practice of pre-school education.

The works of outstanding personalities of pre-school education are characterized, which disclose the contents of Froebel's system, leading ideas of his kindergarden, play, formation of pedagogical process on gaming principles, mechanisms of children's intellectual development. In particular, these are works of S.F.Rusova, K.D.Ushinskyi, O.P.Usova etc. The works of A.Paramonova, D.Nikolenko, Z.Borysova are also highlighted. They describe Froebel's gifts, games, activities, processes of children's socialization, taking into account their personalities and humanistic attitude to them.

Key words: historiography, pedagogical personalities research, educational system of F.Froebel, pre-school education.

Дата надходження статті: «10» жовтня 2013 р.

УДК 373.24.018.523(091)(477)

Л.І.МЕЛЕНЕЦЬ,
викладач, аспірантка
(м.Київ)

Автентичні джерела дослідження розвитку сільських дошкільних закладів України у період з 1945 по 1991 роки

У публікації здійснено аналіз автентичних джерел про стан дошкільних закладів сільської місцевості України в історико-педагогічному просторі 1945-1991 років. Визначено хронологію регулятивної державної політики правового забезпечення розвитку сільських дошкільних закладів у період з 1947 по 1959 роки. Підкреслено роль фахового видання як важливого літопису подій і звершень в області дошкільного виховання. Доведено, що без знання зафіксованих періодикою фактів, явищ, даних та наукових узагальнень, не може бути осмислений характер певного історичного періоду, глибоко досліджена наукова проблема розвитку дошкільних закладів у сільській місцевості України.

Ключові слова: сільські дошкільні заклади, автентичні джерела пошуку інформації, історія дошкільної освіти, джерелознавство, історіографія.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Враховуючи актуальність прогресуючої тенденції оновлення сучасної системи дошкільної освіти, ми зупинилися на її історико-педагогічному аспекті.

Вибір теми зумовлено тим, що знання про минуле дошкільного сільського середовища є, безумовно, джерелом розвитку сучасного українського дошкілля і спонукає нас до нових міркувань, нових умовиводів, наукового дискурсу щодо історії дошкільної педагогіки і зокрема розвитку дошкільних закладів сільської місцевості України у період з 1945 по 1991 роки. Добираючи джерела, ми намагалися оптимально охопити найбільш істотні факти у їх конкретності та обґрунтувати способи роботи над ними з метою отримання науково фактичного історико-педагогічного знання.

Історія дошкільної системи освіти тісно пов'язана із сьогоденням і перспективами її розвитку, «бо висвітлює минуле з позиції нинішнього дня» і узагальнити історіографічні надбання досліджуваної нами проблеми – розвиток дошкільних закладів сільської місцевості України спробуємо спираючись на тлумачення О.В.Сухомлинської: «Історик педагогіки ..., уникаючи будь-яких форм догматизму, повинен неупереджено й об'єктивно розкрити і пояснити минуле освіти й педагогічної думки та крізь призму особливостей сучасності спонукати до конструктивних змін в освіті й вихованні» [15, с.35].

Аналіз досліджень і публікацій... Короткий нарис становлення і розвитку освітніх закладів, педагогічної думки України в ХХ ст. розкрито у навчальних посібниках Г.Лузан, В.Васюк, С.Радул. Для теоретичного осмислення обраної нами теми, шляхів її дослідження були проаналізовані наукові праці в галузі теорії та історії освіти, педагогічної думки, історіографії та джерелознавства О.Адаменко, С.Гончаренка, Н.Гупана, Н.Дічек, А.Санцевич, О.Сухомлинської та ін.

Формулювання цілей статті... Метою нашої публікації є аналіз автентичних джерел про стан і розвиток дошкільних закладів сільської місцевості України у історико-педагогічному просторі 1945-1991 років, визначення хронології регулятивної державної політики правового забезпечення розвитку сільських дошкільних закладів у період з 1947 по 1959 роки.

Виклад основного матеріалу... Найбільшу групу джерел дослідження склали так звані «автентичні» матеріали – справжні, дійсні, правильні, такі, що ґрунтуються на першоджерелі [2, с.5]. Зупинимося на короткій загальній характеристиці таких першоджерел нашого дослідження, як брошури, книги, підручники, посібники, фахові видання та наукові роботи надруковані та захищені у вищезазначений період.

Окремі аспекти проблеми розвитку дошкільних закладів у сільській місцевості України знайшли часткове відображення у дисертації Н.І.Біденко «Развитие детских дошкольных учреждений Украинской ССР в 70-е годы» (1987 р.), що розкриває стан дошкільних закладів, розвиток їх мережі та питання підготовки спеціалістів до роботи в них у 70-ті роки ХХ ст. Акцентовано увагу на рішенні проблеми навчання шестирічок, на змінах, що відбувалися в навчальному процесі дошкільних закладів в семидесяті роки, організації навчально-виховної роботи щодо розвитку ігрової та трудової діяльності дітей дошкільного віку [1]. Актуальність теми дисертації визначалася роллю, яка належала дошкільним закладам у радянському суспільстві – сприяння удосконаленню комуністичного виховання дошкільників, створення умов для вивільнення жінки від турбот по догляду за дітьми, підвищенню матеріального благополуччя сімей, оскільки, мати отримувала можливість, працюючи, поповнювати сімейний бюджет. Хронологічні рамки охопили період 70-х років ХХ ст., які характеризувалися швидкими темпами розвитку мережі дошкільних закладів взагалі, і в сільській місцевості зокрема. У роботі показана динаміка розвитку дошкільних закладів України, охоплення дошкільників суспільним вихованням на Україні в цілому і по окремих областях, проаналізована програма виховання у дитячому садку.

Проте, ми поділяємо думку Т.Б.Слободянюк, що у цьому та інших дослідженнях радянського періоду інтерпретація фактів представлялися «у контексті ідеологічної парадигми і тому не могли забезпечити об'єктивного висвітлення історичного поступу справи дошкільного виховання» [14].

Своєрідний підсумок розвитку радянської психолого-педагогічної науки про виховання дітей в умовах суспільних дошкільних закладів зроблено у колективній монографії «Основы дошкольной педагогики» (под ред. А.В.Запорожца, Т.А.Марковой) (1980). Тут зазначається, що найбільшого розповсюдження дістали на кінець 70-х років ясла-садки – створений у 1959 році новий тип дошкільного закладу. В них виховується 60% дітей, охоплених суспільним вихованням. Указано тенденції збільшення кількості дошкільних закладів у країні і чисельності дітей в постійних і сезонних дошкільних закладах та дитячих майданчиках. За прикладом передових колгоспів в країні повсюди розгортається будівництво дошкільних закладів у сільській місцевості [10, с.9].

У книжці «Ростуть щасливими They grow happy» (Упорядник Т.С.Журбицька) розповідається про здійснення в Українській РСР гармонійного розвитку дітей у дошкільних закладах, їх виховання, охорону і зміцнення здоров'я, прищеплення елементарних навичок і любові до праці та підготовку дітей до школи. Розкрито соціальну функцію дошкільних закладів – сприяння здійсненню права жінки на працю, на участь у суспільному житті. «Діти повинні бути щасливими», - так записано у Декларації прав Дитини, прийнятій Генеральною Асамблеєю ООН у 1959 році. Документ стверджує право кожного хлопчика і дівчинки планети на захист і допомогу, навчання і

виховання, на повноцінний розвиток. Вважалося, що під керівництвом Комуністичної партії до 1983 року було створено досконалу, завершену систему охорони материнства і дитинства, освіти і виховання наймолодших громадян. Щоб забезпечити належний фізичний і духовний розвиток дошкільників, створено справжню «дитячу індустрію» – конвеєрів швейних, взуттєвих, меблевих фабрик та інших спеціалізованих підприємств республіки сходили одяг, взуття, іграшки (до 3 тисяч найменувань у рік), фізкультурне та медичне обладнання, продукти дитячого харчування. Яскрава і переконлива любов соціалістичного суспільства до юної зміни знаходить своє втілення в широкому розвитку мережі дитячих дошкільних закладів. До послуг замовника 180 різних модифікацій проектів чудових палаців для міст і сіл з урахуванням усіх педагогічних і гігієнічних вимог та побажань батьків, проектів, що найоригінальніше вписуються в природне середовище, відповідає кліматичним умовам, профілю закладу. Світлі, чепурні будівлі із затишними груповими і спальними кімнатами, просторими залами, стадіонами і басейнами, з ігровими майданчиками, що потопують у квітах і зелені дерев – такі сучасні дошкільні заклади початку 80-х років. Під надійною опікою 186 тисяч наставників, що мають спеціальну педагогічну освіту у постійнодіючих і сезонних дошкільних закладах республіки зростають і виховуються 2,6 мільйона хлопчиків і дівчаток (в СРСР з 20 мільйонами дітей працює майже мільйон вихователів). Лише будівництво та обладнання одного місця в яслах-садку коштує в середньому півтори тисячі карбованців, а вартість утримання дитини в дитячому закладі протягом року – майже 400 карбованців. Батьки компенсують лише 5-8 частину цієї суми, залежно від свого заробітку, решту беруть на себе держава і профспілкова організація. Багатодітні сім'ї від плати за утримання звільнялися зовсім [12, с.4–8]. Брошура містить фото з короткими статистичними даними про те, що «у колгоспах і радгоспах республіки працює майже 11 тисяч стаціонарних дошкільних закладів, в яких виховується близько 510 тисяч дітей» [12, с.59].

У хрестоматії з історії радянської дошкільної педагогіки серед документів по народній освіті знаходимо тільки витяг з Положення про колгоспний дитячий садок [7, с.257–258].

Методичне керівництво роботою в дошкільних закладах села покладалося на Міністерство освіти. Тому розвиток і удосконалення суспільного виховання дітей дошкільного віку в сільській місцевості повинно було завжди знаходитися у центрі уваги органів народної освіти. Так, у книзі О.А.Фролової «Инспектирование детского сада» розкрито завдання інспектора по дошкільному вихованню районного, міського, обласного відділів народної освіти та його функції щодо керівництва суспільним дошкільним вихованням. Звернена увага на специфіку роботи дошкільних закладів у сільській місцевості і відповідно на здійснення контролю за їх діяльністю [16].

А у книзі В.О.Калмикової «Руководство общественным дошкольным воспитание в районе» дано конкретні рекомендації, як і з ким вирішувати питання розвитку, розміщення мережі сільських дошкільних закладів, комплектування їх дітьми і кадрами, організації харчування і оздоровлення, навчально-виховної роботи [8].

Посібник для вихователя, що вийшов у 1973 році «Сельский детский сад» (под ред. Р.А.Курбатовой и Т.А.Марковой) (1973) містить практичні рекомендації, як краще організувати життя і навчально-виховну роботу в дитячому садку з урахуванням специфіки сільської місцевості. Створюючи цей посібник, автори намагалися вирішити і інше завдання – допомогти вихователю виконати вимоги сучасної програми виховання [13].

Методику навчально-виховної роботи в сезонних дошкільних закладах села, орієнтовні заняття по кожному виду дитячої діяльності, поради керівникам колгоспів і радгоспів по організації цього виду дошкільного закладу викладено у посібнику «Воспитание детей в сезонных дошкольных учреждениях» (под ред. О.И.Соловьевой, А.Ф.Говорковой) (1977). Автори звернули особливу увагу на виконання «Програми виховання у дитячому садку». У зв'язку з тим, що період з весни до середини осені (приблизно) є в основному оздоровчим – заняття навчального характеру займають менше місця, більше часу відводиться прогулянкам, різноманітним іграм, трудовій діяльності (для старших дошкільників), тому об'єм програмового матеріалу має бути скорочений. Для дітей же, що проживають у сільській місцевості, велике значення набуває ознайомлення з найближчим оточенням: з працею колгоспників на полях, плантаціях, фермах, пасіках і т. д., з природою місцевого краю [6].

Посібник «Воспитание детей в сезонных дошкольных учреждениях» (под ред. А.Ф.Говорковой, Н.И.Кузиной) (1981) є другим виданням, виправленим і доповненим, у якому викладено зміст навчально-виховної роботи за всіма віковими групами, подано конспекти занять, проведення екскурсій, ігор та дозвілля дітей; рекомендації керівникам колгоспів і радгоспів з організації сезонних дошкільних закладів. Оскільки книга орієнтована на установи з різновіковими групами, її рекомендовано було також використовувати працівниками малокомплектних дошкільних закладів села [5]. Варто уточнити, що віковими групами у сезонних і малокомплектних дошкільних закладах

вважалися: група дітей віком від 3 міс. до 2-2,5 лет, група дітей від 2-2,5 до 5 років та група дітей від 5 до 7 років.

У відповідності з реформою загальноосвітньої і професійної школи у третьому виданні посібника «Воспитание детей в сезонных дошкольных учреждениях» (под ред. А.Ф.Говорковой, Н.И.Кузиной) (1988) автори приділили велику увагу питанням трудового і морального виховання, підготовки дітей до школи [4].

Першою в новій серії посібників для дошкільних працівників села стала книга «Организация работы сельского детского сада» (под ред. Р.А.Курбатовой) (1988) [9]. У ній працівники сільських дошкільних закладів СРСР отримали чіткі методичні інструкції, настанови, поради з різних питань роботи – адміністративно-господарської, навчально-виховної.

Книга «Воспитание детей в дошкольных учреждениях села (в условиях разновозрастной группы)» (под ред. Р.А.Курбатовой) (1989) продовжила цикл посібників, що відображали роботу сільського дитячого садка. Укладачі відібрали матеріал, враховуючи особливості виховання і навчання дітей в умовах сільського дитячого садка, тих проблем, які менше розкриті у педагогічній літературі та опираючись на думку і побажання спеціалістів, що працюють у дошкільних закладах села. Зміст книги охоплює питання розвитку спілкування, ігрової діяльності, трудового, фізичного і морального виховання дітей у різновікових групах сільського дитячого садка. У розділі «Трудове виховання дошкільників» читач вперше отримав розгорнуті рекомендації і приблизний план роботи поза занять на місяць. Події, що сталися на Чорнобильській АЕС загострили питання охорони навколишнього середовища. У зв'язку з цим набула актуальності проблема екологічного виховання маленьких громадян. Значення, основні умови і методика організації цієї роботи детально описані у розділі «Екологічний підхід у вихованні дошкільників» [3].

Тож, розглянуті нами посібники з адресною направленістю працівникам сільських дошкільних закладів мали на меті надати їм допомогу щодо звірення своєї роботи з рівнем завдань, засобів і методів, що ставила перед ними держава, визначити перспективи і намітити плани подальшого розвитку системи суспільного дошкільного виховання на селі.

Оптимальну інформацію про історико-педагогічний процес розвитку сільських дошкільних закладів України у період з 1945 по 1991 рр., на наш погляд, акумульовано у продуктах людської діяльності – довідках, доповідних записках, інформаціях, звітах, матеріалах перевірок та ін., що зберігаються у архівах країни. Архівний корпус документів з Державного архіву Житомирської області (ф.Р2969, ф.631, ф.855, ф.895, ф.1150), Державного архіву Сумської області (ф.3370, ф.3552), Центрального державного архіву вищих органів влади і управління України (ф.166, ф.342, ф.Р4906, ф.Р5111) надав можливість розширити рамки висвітлення порушеної нами проблеми, підтвердити чи спростувати реальні можливості, явища та факти розвитку дошкільних закладів на селі. Процес поступового розкриття інформаційного потенціалу джерел обласних архівів дозволив залучити до наукового обігу нові, не відкриті, історичні факти, знання і узагальнення про специфіку, зміст, форми роботи у дошкільних закладах сільської місцевості України.

Нами проаналізовано та узагальнено основні директивно-нормативні документи, інструктивні матеріали для працівників народної освіти, згідно яких працівники навчальних закладів керувалися у практичній роботі – постанови уряду й партії, накази, розпорядження та інструктивні матеріали Міністерства освіти УРСР, вміщені у Збірнику наказів та розпоряджень (інструкцій) Міністерства освіти Української РСР (1947-1991). Постанови уряду СРСР та УРСР, КПРС, КПУ, накази, розпорядження, листи, надали можливість визначити особливості державної політики щодо розвитку суспільного дошкільного виховання на селі. Окремим розділом подавалися матеріали, які вийшли у світ протягом 1941-1946 років і не втратили свого значення. Це допомогло нам окреслити хронологічні межі дослідження.

У ході роботи з'ясувалося, що нормативно-правова база визначала як організаційно-педагогічні, так і санітарно-гігієнічні, медичні основи діяльності сільських дошкільних закладів. Ми визначили хронологію регулятивної державної політики правового забезпечення розвитку сільських дошкільних закладів у період з 1947 по 1959 роки. Перелік управлінських рішень Міністерства освіти УРСР про організацію дошкільних закладів у селах України представлено у табл. 1.

Таблиця 1.

Перелік управлінських рішень Міністерства освіти УРСР про організацію дошкільних закладів у селах України

Рік	Вид управлінського рішення	Назва
1947	Наказ № 1254 від 15 травня 1947 р.	Про заходи по оздоровленню дітей влітку 1947 року
1948	Наказ № 371 від 8 березня 1948 р.	Про організацію в 1948 році сезонних дошкільних майданчиків у колгоспах, радгоспах

		та при сільських Радах УРСР
1949	Наказ № 426 від 24 березня 1949 р.	Про організацію сезонних дошкільних майданчиків у колгоспах, радгоспах та при сільських Радах УРСР у 1949 році
1950	Наказ № 373/209/191 від 6 квітня 1950 р.	Про організацію в 1950 році сезонних дитячих ясел і дошкільних майданчиків у колгоспах Української РСР
1951	Наказ № 106 від 5 березня 1951 р.	Про організацію в 1951 році сезонних дошкільних майданчиків у колгоспах і радгоспах Української РСР
1952	Наказ № 92 від 21 лютого 1952 р.	Про організацію в 1952 році сезонних дитячих установ для дітей дошкільного віку в колгоспах Української РСР
1953	-	-
1954	-	-
1955	Наказ № 41 від 8 лютого 1955 р.	Про організацію в 1955 році дитячих установ у колгоспах Української РСР
1956	Наказ № 179 від 19 квітня 1956 р.	Про заходи по організації дитячих установ у колгоспах УРСР та оздоровленню дітей влітку 1956 року
1957	Наказ № 213 від 9 травня 1957 р.	По організації дитячих установ у колгоспах республіки
1958	Наказ № 60 від 15 травня 1958 р.	Про оздоровлення дітей влітку 1958 року
1959	Вказівки Міністерства освіти УРСР (березень) 1959 р.	Про організацію дитячих закладів у колгоспах Української РСР у 1959 році

Така інформація дає нам можливість проаналізувати організацію дошкільних закладів у колгоспах і радгоспах республіки та дійти висновку, що на прийняття і виконання певних рішень впливали політичні, економічні, соціальні чинники. Накази, що видавалися у квітні, травні, залишали мало часу для якісної підготовки відкриття дошкільних закладів. У 1952 та 1953 такі накази і зовсім не були видані.

Як зазначав В.Шульгін, державна влада в цілому, іншими словами, панівний клас мають у руках цілу систему впливів, великий і складний апарат. «Навчає і виховує не тільки відділ народної освіти з усіма його культурно-просвітницькими установами, а вчить, виховує вся державна влада в цілому, систематично, щохвилини через свій апарат, через свої установи. Чому ж і як? Друк – провідник їх планів, один із засобів здійснення їх цілей. Втягнути найширшу масу не тільки, щоб вона читала, а й у те, щоб вона писала. Кожна газета, кожен журнал – організатор, він підтягує до себе широку масу, він вчить її спостерігати, оцінювати навколишнє, вчить робити правильні висновки, приймаючи або відкидаючи замітки, статті, матеріали, роблячи вказівки, даючи поради, допомагаючи. Друк вчить своїм матеріалом, змістом статей, заміток. Ніякого іншого способу швидко підняти господарство немає» [17, с.474–482].

Педагогічна преса та фахові видання є важливим літописом подій і звершень в області дошкільного виховання і без знання зафіксованих періодикою фактів, даних і узагальнень не може бути осмислений характер певного історичного періоду, глибоко досліджена наукова проблема розвитку дошкільних закладів у сільській місцевості України. Окрім того, у педагогічній періодиці акумульовано досвід ряду поколінь радянських, українських та зарубіжних педагогів. За кількістю проаналізованих документів серед комплексу джерел значне місце займають статті з науково-педагогічного журналу Міністерства освіти УРСР «Дошкільне виховання», перший номер якого після тривалої перерви вийшов у травні 1951 року. «Педагогічна громадськість Радянської України давно вже відчувала гостру потребу в такому друкованому органі. Саме такий журнал дасть можливість узагальнити багатющий досвід дошкільних працівників, поширювати цей досвід на всю мережу дошкільних установ, що так буйно зросла за останні роки» [11].

Висновки... Аналізуючи періодичні видання ми отримали можливість досягти дуже широкого охоплення проблемних питань і отримати цінні результати щодо змін у навчально-виховній, організаційно-адміністративній роботі сільських дошкільних закладів. Виявилося, що характерним для публікацій того часу було використання термінів, пов'язаних з ідеологічними штампами: «ширше розгортати», «ширше запроваджувати», «більше уваги приділяти», «підвищувати ефективність», «не втрачати пильності», «озброювати», «розпочати негайно», «повністю виконати», «категорично забороняється» тощо. Публікуючи матеріали педагогів сільських дошкільних закладів журнал «Дошкільне виховання» виконував одне із завдань – «озброювати дошкільних працівників

теорією і практикою комуністичного виховання, ознайомлювати їх з передовим педагогічним досвідом кращих дитячих садків і сезонних дитячих майданчиків» [11], бо із тематики та змісту статей ми можемо говорити про тенденції розвитку сільських дошкільних закладів з точки зору їх педагогів. Ми не ставимо за мету аналізувати діяльність журналу, зазначимо лише, що питанням розвитку форм, методів, засобів роботи дошкільних закладів у сільській місцевості України на його сторінках приділялося достатньо багато уваги у різних рубриках та навіть заповнювалися шпальти цілих номерів.

Тож, пройшовши етап пізнання: від пошуку, відбору і вивчення джерел та літератури, подальші історико-педагогічні розвідки спрямуємо на реконструкції на їхній основі подій та явищ в дошкільній галузі освіти, а саме етапів розвитку та основних напрямів педагогічної роботи у дошкільних закладах сільської місцевості України.

Список використаних джерел та літертури:

1. Биденко Н. И. Развитие детских дошкольных учреждений Украинской ССР в 70-е годы : дисс... канд. ист. наук : 07.00.02 / Н. И. Биденко. – К., 1987. – 180 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2007. – 1736 с. : іл.
3. Воспитание детей в дошкольных учреждениях села : (В условиях разновозрастной группы) : пособие / [Р. С. Буре, Н. Я. Михайленко, В. К. Котырло и др.] ; под ред. Р. А. Курбатовой. – М. : Просвещение, 1989. – 156, [2] с. : ил. – (Библиотека воспитателя детского сада).
4. Воспитание детей в сезонных дошкольных учреждениях : кн. для воспитателя дет. сада / под ред. А. Ф. Говорковой и Н. И. Кузиной. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Просвещение, 1988. – 206, [1] с., [4] л. ил. – Библиогр. : с. 204–205.
5. Воспитание детей в сезонных дошкольных учреждениях / под ред. А. Ф. Говорковой, Н. И. Кузиной ; [О. И. Соловьева, В. А. Калмыкова, Н. И. Кузина и др.]. – [2-е изд., испр. и доп.]. – М. : Просвещение, 1981. – 207 с., 4 л. ил. : ил. ; 22 см. – (Библиотека «Детский сад на селе»).
6. Воспитание детей в сезонных дошкольных учреждениях / сост. Н. И. Кузина ; под ред. О. И. Соловьевой, А. Ф. Говорковой ; [О. И. Соловьева, Н. И. Кузина, Т. Л. Богина и др.]. – М. : Просвещение, 1977. – 199 с., 8 л. ил. : ил. ; 22 см. – (Библиотека «Детский сад на селе»).
7. История советской дошкольной педагогики: Хрестоматия : учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. «Дошк. педагогика и психология» / сост. Н. Б. Мчедлидзе и др. ; под ред. М. Н. Колмаковой, В. И. Логиновой. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : Просвещение, 1988. – 447 с.
8. Калмыкова В. А. Руководство общественным дошкольным воспитанием в районе : Кн. для инспектора и методиста района / В. А. Калмыкова. – М. : Просвещение, 1988. – 192 с.
9. Организация работы сельского детского сада: Условия организации дошк. воспитания в сел. местности / Л. В. Поздняк, А. К. Бондаренко, Л. В. Дружинина и др. ; сост. Н. А. Реуцкая, Н. А. Петрова ; под ред. Р. А. Курбатовой. – М. : Просвещение, 1988. – 240 с. : ил. – (Б-ка воспитателя дет. сада).
10. Основы дошкольной педагогики / под ред. А. В. Запорожца, Т. А. Марковой. – М. : Педагогика, 1980. – 272 с.
11. Пінчук Г. П. До працівників дошкільних закладів / Г. П. Пінчук // Дошкільне виховання. – 1951. – № 1. – С. 5.
12. Растут щасливими They grow happy / упорядник Т. С. Журбицька. – К. : Радянська школа, 1983. – 70 с.
13. Сельский детский сад. Книга для воспитателя ; под ред. Р. А. Курбатовой и Т. А. Марковой ; (сост. В. А. Калмыкова.) – М. : Просвещение, 1973. – 383 с. с ил.
14. Слободянюк Т. Б. Становлення та розвиток професійної підготовки фахівців з дошкільного виховання в Україні (кінець XIX – початок XX-го століття) : автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.01 / Т. Б. Слободянюк. – К., 2000. – 20 с.
15. Сухомлинська О. Історико-педагогічний процес: нові підходи до загальних проблем / Ольга Сухомлинська. – К. : А.П.Н., 2003. – 68 с.
16. Фролова О. А. Инспектирование детского сада / О. А. Фролова. – [изд. 3-е, перераб. и доп.]. – М. : Просвещение, 1975. – 128 с.
17. Шульгин В. Н. Воспитание народных масс с точки зрения революционного пролетариата / В. Н. Шульгин // Педагогическая энциклопедия / под. ред. А. Г. Калашникова. – М. 1927. – Т. 1. – С. 474–482.

Аннотация

Л.И.Меленец

Аутентичные источники исследования развития сельских дошкольных учреждений Украины в период с 1945 по 1991 года

В публикации осуществлен анализ аутентичных источников о состоянии дошкольных учреждений сельской местности Украины в историко-педагогическом пространстве 1945-1991 годов. Определено хронологию регулятивной государственной политики правового обеспечения развития сельских дошкольных учреждений в период с 1947 по 1959 годы. Подчеркнуто роль профессионального издания как важной летописи событий и свершений в области дошкольного воспитания. Доказано, что без знания зафиксированных периодикой фактов, явлений, данных и научных обобщений, не может быть осмыслен

характер определенного исторического периода, глубоко исследована научная проблема развития дошкольных учреждений в сельской местности Украины.

Ключевые слова: сельские дошкольные учреждения, аутентичные источники поиска информации, история дошкольного образования, источниковедение, историография.

Summary

L.I.Melenets'

Authentic Sources of Research Development of Rural Pre-School Institutions in Ukraine during the Period from 1945 to 1991

This publication analyzes the current state of the authentic sources of preschool rural Ukraine in the historical and pedagogical space of 1945-1991 years. Definitely chronology of regulatory policy legal support development of rural pre-school between 1947 and 1959. The role of the professional edition as an important record of events and achievements in the field of early childhood education is emphasized. We prove that without knowledge of the facts set forth periodicals, events, and scientific generalizations cannot be comprehended character specific historical period. The problem of pre-schools in rural areas of Ukraine is deeply investigated.

Key words: rural kindergartens, authentic source of information search, the history of early childhood education, knowledge sources, historiography.

Дата надходження статті: «10» жовтня 2013 р.

УДК 930.2.929-051Макаренко А.С.(045)

ЭМИЛИАНО МЕТТИНИ,

старший научный консультант
(Италия)

Историографические исследования об Антоне Семёновиче Макаренко

Историографические исследования представляют собой всегда большое бремя и большой объем работы для каждого серьезного исследователя. Это касается любой области знания, начиная с философии и кончая химией. Особенный интерес вызвал у нас историографические исследования об одной из самых сложных и заодно загадочных личностей в истории педагогики прошлого века – Антона Семёновича Макаренко. Антон Семёнович Макаренко (1888 – 1939) своими воспитательной теорией и практикой вносил огромный вклад в развитии педагогической науки. В 1988 г. ЮНЕСКО включила его имя рядом с именами Джон Дьюи, Георг Кершенштейнер, Мария Монтессори в список тех педагогов, которые, коренным образом, изменили воспитание и педагогику, и определили линии их развитие на несколько лет вперед. Такая высокая награда, хоть посмертно врученная Антону Семёновичу Макаренко, и мировое признание значимости его опыта все – таки не исчерпали все вопросы, которые еще возникают в среде макаренковедов.

Исторически изучать Антона Семёновича Макаренко в разрезе того сложного времени, в которое он жил и работал, не простая задача, особенно из-за идеологических установок, которые всегда сопровождали исторические исследования про великого педагога прошлого века. Целью настоящей статьи является не выделение «темных пятен» в судьбе Антона Семёновича Макаренко, а проведение обзора малоизвестных большой аудитории иностранных исследователей. Важно подчеркнуть, что первые серьезные исследования по творческому наследию Антона Семёновича Макаренко были «потусторонние», в смысле, что историографическое движение макаренковедения началось за пределами железного занавеса, в тогдашней ГФР. Это не такое же странное обстоятельство, если учитывать, что после окончания Второй мировой войны, на руинах и развалинах Европы, идеи Антона Семёновича Макаренко оказались самыми подходящими для отработки новых педагогических направлений и воспитания детей на основе демократических начал. Основоположник европейского макаренковедения, Леонард Фрёзе заметил, что: «Ведь когда после 1945 года советскими авторами стали предприниматься усилия в целях распространения произведений и идей Макаренко за границей, то надо полагать, что это происходило потому, что у него было что сказать остальному миру. Именно это обстоятельство и явилось истинной причиной, почему А.С.Макаренко был принят и в странах с общественными системами несоциалистической ориентации» [7, с.143]. Заодно, западногерманский исследователь был убежден, что изучение творчества и трудов Антона Семёновича интересно «потому, что он был коммунистом, из-за того, что он был коммунистом, или, несмотря на то, что он был коммунистом». Это значит, что историографическое исследование обязательно должно ставить в центр внимания идеологические моменты и искажения, которые очень часто возникают и мешают процессу исследования. Если взять отдельно каждый элемент вышеупомянутого высказывания Л.Фрёзе мы можем понимать, как к творчеству А.С.Макаренко возможно подходить с разных точек зрения и смотреть на него через разные призмы. Скорее всего, Л.Фрёзе придерживался мнения, что А.С.Макаренко необходимо изучать, «несмотря на то, что он был коммунистом», в силу того, что его воспитательные идеи и